

Fővárosi Törvényszék
Gazdasági Kollégiuma
1024 Budapest, Varsányi Irén utca 40-44.
1535 Budapest, Pf. 887.
30.G.41.072/2016/2.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	III / 694-0 / 2016
Érkezett:	2016 APR 06.
Példány:	1
Melléklet:	1 db
Kezeli/iroda:	

A Fővárosi Törvényszék [REDACTED] y [REDACTED]
[REDACTED]: [REDACTED] t [REDACTED] é [REDACTED]
[REDACTED], [REDACTED] i [REDACTED] k [REDACTED] i [REDACTED], [REDACTED]
[REDACTED]: [REDACTED] t [REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] s [REDACTED] i [REDACTED] s [REDACTED]: [REDACTED] i [REDACTED]
[REDACTED] i [REDACTED], [REDACTED] i [REDACTED] i [REDACTED], [REDACTED]
[REDACTED] p [REDACTED], [REDACTED] i [REDACTED] i [REDACTED] é [REDACTED],
[REDACTED] i [REDACTED], [REDACTED] i [REDACTED] i [REDACTED]

alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében meghozta az alábbi

v é g z é s t:

A bíróság az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 37. §-ának (2) bekezdése és a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 155/B. §-a alapján kezdeményezi az Alkotmánybíróságnál a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény 37/A. §-ának, továbbá az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény 15/A. §-ának megsemmisítését, valamint az alaptörvény-ellenes rendelkezéseknek a jelen ügyben történő alkalmazása kizárását, mert az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésébe ütköznek.

A bíróság egyidejűleg a per tárgyalását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig felfüggeszti.

A végzés ellen nincs helye külön fellebbezésnek.

I n d o k o l á s:

A per alapjául szolgáló tényállás és a felperes keresete röviden:

A felperes mint adós/zálogkötelezett, az alperesi jogelőd ELLA Első Lakáshitel Kereskedelmi Bank Zrt., mint bank, hitelező és zálogjogosult, a II. rendű alperes mint adós/zálogkötelezett, a III. rendű alperes mint készfizető kezes, a IV. rendű alperes mint készfizető kezes 2006. december 7. napján, az 1730/2006. ügyszámú közjegyzői okiratba foglaltan kölcsön-, hitelkeret- és zálogszerződéseket kötött.

Felperes pontosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy a felek közötti A/I. és B/I. számú szerződések a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése I. fordulatának értelmében - a Hpt. 213.§ (1) bekezdésének a) és e) pontjába ütközésük okán - semmisek. Kérte továbbá az A/1/10., valamint B/1/10., az árfolyamkockázatról adott tájékoztatásra vonatkozó szerződéses rendelkezések tisztességtelenségen alapuló érvénytelenségének megállapítását (Ptk. 209/A. § (2) bekezdése). Ezen kereseti kérelmére vonatkozóan előadta, hogy kizárólag ezen rendelkezéseket támadja, azonban kérte figyelembe venni a 2/2014. PJE indokolásának az árfolyamkockázat tárgyában kifejtett, a tájékoztatás elégtelen volta okán megállapítható részleges vagy teljes semmisségre vonatkozó részét azzal, hogy a Ptk. 239.§ (2) bekezdése alapján az e jogcímre alapított kereseti kérelem szintén a szerződések teljes érvénytelenségének megállapítására irányul.

A jelen bíróság 2015. január 20. napján kelt, 30.G.41.753/2014/11. sorszámú ítéletében megállapította, hogy a peres felek között 2006. december 7. napján kötött, az 1730/2006. számú közjegyzői okiratba foglalt, 60683759. banki ügyletazonosítójú, „A/1. Önálló zálogjoggal és készfizető kezességvállalással biztosított részben deviza hitelkiváltási célú kölcsönszerződés deviza alapú kölcsönhöz” megnevezésű, valamint a 2006. december 7. napján kötött, az 1730/2006. számú közjegyzői okiratba foglalt, 60725857. banki ügyletazonosítójú, „B/1. Önálló zálogjoggal és készfizető kezességvállalással biztosított kölcsönszerződés deviza alapú kölcsönhöz” megnevezésű szerződés érvénytelen. A bíróság a felek közötti szerződéseket az ítélethozatalig hatályossá nyilvánította és a 60683759 banki ügyletazonosítójú szerződés vonatkozásában kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű alperesnek 7.290.196,- (hétmillió-kettőszázkilencvenezer-százkilencvenhat) forintot, valamint ezen összeg után 2014. december 1. napjától kezdődően naptári félévenként az adott naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatot; a 60725857. banki ügyletazonosítójú szerződés vonatkozásában kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű alperesnek 1.184.757,- (egymillió-száznyolcvannégyezer-hétszázötvenhét) forintot, valamint ezen összeg után 2014. december 1. napjától kezdődően naptári félévenként az adott naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatot. Kötelezte a II., III., IV. rendű alperest a fentiek türéseire.

Az I. rendű alperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 2016. február 10. napján kelt, 16.Gf.40.186/2015/9. sorszámú végzésével a fenti ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A másodfokú határozat indokolása 20. oldalának (2) bekezdésében rögzítetten az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a kölcsönszerződések a törlesztőrészletek összegének meghatározása hiányában a Hpt. 213. §-ának e) pontjába ütközően a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmis szerződések. A másodfokú határozat indokolásának 21. oldala (3) bekezdésében

rögzített iránymutatás értelmében a bíróságnak a pénzügyi intézmény által a fogyasztó részére a DH 2. tv. alapján már teljesített felülvizsgált elszámolásra, továbbá az Fttv. szerinti forintosításra is figyelemmel kell lennie, ennek során nem mellőzve a DH 2. törvény 37/A. §-ában, valamint az Fttv. 15/A. §-ában írtakat. Rögzítette továbbá (22. oldal (5) bekezdése), hogy a megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak mindenek előtt azt kell vizsgálnia, hogy fennállnak-e a kölcsönszerződések érvényessé nyilvánításának jogszabályi feltételei. Ennek eredményétől feltételezetten fel kell hívni a felperest az esetleges érvényessé nyilvánítással kapcsolatos releváns tények és az az azok alapjául szolgáló bizonyítékok előterjesztésére.

A fentiek alapján a bíróságnak a megismételt eljárás folyamán fel kell hívnia a felperest a fenti jogszabályi rendelkezések szerinti nyilatkozata megtételére.

A bíróság Alkotmánybírósághoz fordulásának jogszabályi alapja:

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 37. §-ának (2) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A 25. § (1) bekezdése szerint, ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett - az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását. Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) 24. cikk (2) bekezdésének b) pontjában foglaltan az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezésre soron kívül, de legkésőbb kilencven napon belül felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját.

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 155/B. § (1) bekezdésének értelmében a bíróság az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárását az Alkotmánybíróságról szóló törvényben foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti. A (3) bekezdésben foglaltan az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz, egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti.

Az eljárás – a fenti rendelkezésekből következően – nem kizárólag a felek kérelmére, hanem hivatalból is kezdeményezhető. A perben a bíróság hivatalból terjeszti elő az indítványt.

Az indítvány jogszabályi és jogalkalmazási háttere, valamint az indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések és azok indokolása:

Az Országgyűlés 2014-ben több törvényt - a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényt (DH 1 törvény), a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvényt (DH 2 törvény), az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvényt (DH 3 törvény) - fogadott el a fogyasztói kölcsönszerződésekről; a Kúria a fogyasztói kölcsönszerződések egyes jogértelmezési kérdéseit illetően jogegységi határozatokat hozott (3/2013. PJE, 6/2013. PJE, 2/2014. PJE).

A DH 2 törvény 2015. október 5. napjától hatályos 37/A. §-ának értelmében:

37/A. § (1) Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során a felek fizetési kötelezettségét a bíróság – a 38. § (6) bekezdés szerinti felülvizsgált elszámolás adatainak alapul vételével – az e törvényben meghatározott elszámolási szabályok alkalmazásával állapítja meg.

(2) Az elszámolás fordulónapját követően a határozathozatalig terjedő időszakban teljesített törlesztést az erre irányadó szabályok szerint a fogyasztó javára kell elszámolni.

A DH 2 törvény 2015. október 5. napjától hatályos 15/A. §-ának értelmében:

6/A. A szerződés érvénytelensége (részleges érvénytelensége) iránti perekben alkalmazandó szabályok

15/A. § (1) A fogyasztói kölcsönszerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása, illetve az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása iránt indult és folyamatban lévő perekben e törvénynek a forintra váltást megállapító szabályait a fogyasztónak az elszámolási törvény alapján teljesített elszámolás szerint meghatározott, deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésből eredő tartozásának összegére is alkalmazni kell.

(2) A fogyasztónak az elszámolás fordulónapján forintban megállapított tartozását a határozathozatalig terjedő időszakban a fogyasztó által teljesített törlesztés összege csökkenti.

(3) A fogyasztói kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása esetén a feleknek az elszámolási törvény alapján teljesített elszámolás eredményeként meghatározott szerződéses jogait és kötelezettségeit e törvény szabályai alapján kell megállapítani.

A jogszabályi rendelkezések miniszteri indokolása:

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: elszámolási törvény), valamint az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: forintosítási törvény) nem rendelkeznek arról, hogy e törvények rendelkezései mennyiben érintik azokat a pereket, amelyek az e törvények hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása, illetve jogkövetkezményeinek alkalmazása iránt folynak, illetve indulnak. E perek jelentős száma és az e körben bizonytalan jogalkalmazói gyakorlat szükségessé tette, hogy a jogalkotó e kérdésben is állást foglaljon, és normatív iránymutatást adjon arra vonatkozóan, hogy az érvénytelen fogyasztói kölcsönszerződések érvényessé, illetve hatályossá nyilvánítása esetén a felek által nyújtott szolgáltatások elszámolása során a jogalkalmazó szerveknek miként kell eljárnia.

Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

Az Alaptörvény további releváns rendelkezései:

XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

További releváns jogszabályi rendelkezések:

DH 1 törvény:

37. § (1) E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását - az érvénytelenség okától függetlenül - a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek - a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának - alkalmazására is kiterjedően kérheti. Ennek hiányában a keresetlevél, illetve a kereset érdemben - eredménytelen hiánypótlási felhívást követően - nem bírálható el. Ha a fél az érvénytelenség vagy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményének

levonását kéri, úgy azt is meg kell jelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezményt alkalmazzon. A jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összességében is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjesztenie.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakra figyelemmel a törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 239/A. § (1) bekezdése alapján, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:108. § (2) bekezdése alapján - ha annak e törvényben foglalt feltételei fennállnak - a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránt indult és folyamatban lévő eljárásokban a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani vagy az eljárásokat meg kell szüntetni. Nincs helye a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának vagy az eljárás megszüntetésének, ha a fél a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelme mellett az eljárásban más kereseti kérelmet is előterjesztett; ebben az esetben úgy kell tekinteni, hogy a megállapítás iránti kereseti kérelmet nem tartja fenn. E szerint kell eljárni a felfüggesztés megszűnését követően folytatott eljárásokban is.

(3) Ha a folyamatban lévő eljárásban a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának már nincs helye, az eljárást meg kell szüntetni, ha a fél a keresetében (vizontkeresetében) a bíróság erre irányuló hiánypótlási felhívásának kézbesítésétől számított 30 napon belül nem kéri az érvénytelen szerződés érvénytelensége vagy részleges érvénytelensége jogkövetkezményének levonását, továbbá nem jelöli meg, hogy milyen jogkövetkezmény alkalmazását kéri. Nincs helye az eljárás megszüntetésének, ha a fél a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelme mellett az eljárásban más kereseti kérelmet is előterjesztett; ebben az esetben úgy kell tekinteni, hogy a fél a megállapítás iránti kereseti kérelmet nem tartja fenn.

38. § (6) Felülvizsgált elszámolásnak minősül az elszámolás, ha

a) az e törvényben meghatározott időn belül a fogyasztó nem élt panasszal a pénzügyi intézmény felé az elszámolással szemben, vagy nem élt panasszal arra hivatkozással, hogy a pénzügyi intézmény nem számolt el vele,

b) az e törvényben meghatározott határidőn belül a fogyasztó nem kezdeményezte a Pénzügyi Békéltető Testület eljárását,

c) az e törvényben meghatározott határidőn belül a fogyasztó vagy a pénzügyi intézmény nem kezdeményezte a 23. § (1) bekezdése szerinti nemperes eljárást vagy a 23. § (2) bekezdése szerinti peres eljárást,

d) a fogyasztó vagy a pénzügyi intézmény által kezdeményezett 23. § (1) bekezdése szerinti nemperes eljárást vagy a 23. § (2) bekezdése szerinti peres eljárást befejező határozat jogerőre emelkedett

Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.):

1. § Ennek a törvénynek az a célja, hogy a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.

2. § (1) A bíróságnak az a feladata, hogy - összhangban az 1. §-ban foglaltakkal - a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.

3. § (2) A bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.

(3) A jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli. A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. A bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni.

164. § (1) A per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valónak fogadja el.

(2) A bíróság bizonyítást hivatalból akkor rendelhet el, ha azt törvény megengedi.

215. § A döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen; ez a szabály a főkövetelés járulékaire (kamat, költség stb.) is kiterjed.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.):

2. § (1) A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.

A bíróság Alkotmánybírósághoz fordulásának indokai:

A bíróság álláspontja szerint az indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések sértik az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésében foglalt jogállamiság alkotmányos elvét, mivel alkotmányosan nem feloldható normakollízió áll fenn a rendelkezések és a Pp. fenti rendelkezései között, valamint nem felelnek meg a jogállamiság tartalmi elemének tekinthető normavilágosság elvének sem.

A normakollízió fennállásának alátámasztására a bíróság utal a Pp. fenti alapvető rendelkezéseire. A Pp. 3. §-ának értelmében a polgári perben a kérelemhez kötöttség alapelve érvényesül, a bíróság a felek előterjesztett kérelmekhez és nyilatkozataikhoz kötve van. Ennek megfelelően a 215. § szerint a döntés sem terjedhet túl a petitumon. A 164. § (2) bekezdése deklarálja, hogy hivatalbóli bizonyítás a perben kizárólag törvényi felhatalmazáson alapulhat. A DH 2 törvény 37. §-a a fogyasztói kölcsönszerződések teljes vagy részleges érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetek esetén – a törvény hatályba lépésekor folyamatban lévő perekre is

alkalmazandóan – előírja, hogy a fél az érvénytelenség megállapítását - az érvénytelenség okától függetlenül - a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek - a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának - alkalmazására is kiterjedően kérheti. A jelen perben alkalmazandó DH 1 törvény hivatalbóli bizonyításra vonatkozó rendelkezést nem tartalmaz.

A DH 2 törvény 37/A. §-ának címzettje kizárólag a bíróság. A jogszabályi rendelkezés értelmezésével sem lehet arra jutni, hogy a felekre vonatkozóan tartalmaz szabályozást, az ezzel ellentétes interpretáció contra legem eredményt jelentene. Amennyiben a bíróság megállapítja a szerződés érvénytelenségét, az érvénytelenség valamely, a törvény által megengedett jogkövetkezményének – az érvényessé vagy a hatályossá nyilvánításnak - az alkalmazása során a felek fizetési kötelezettségét a felülvizsgált elszámolás adatainak alapul vételével, a törvényben meghatározott elszámolási szabályok szerint kell megállapítania. A bíróság hivatalbóli bizonyításra vonatkozó normatív felhatalmazás hiányában nem hívhatja fel a feleket nyilatkozataik, bizonyítási indítványaik olyan tartalommal történő megtételére, hogy az megfeleljen a 37/A. §-nak anélkül, hogy nem lépne túl a Pp-ben meghatározott alapelveken. Amennyiben a bíróság – az alapelvi rendelkezések maradéktalan érvényesülésének biztosítása körében – mellőzi az ilyen tartalmú, az e körben a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről szóló felhívást, és az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során a 37/A. § szerint jár el, sérülhet a jogvita pártatlan elbírálása és a tisztességes eljárás elve, mivel a peres felek – nyilatkozataiktól függetlenül - az eljárás során először a döntés indokolásában szereznek tudomást arról, hogy nyilatkozataikat milyen keretek között kellett volna előterjeszteniük.

Még ha tartalma alapján a DH 2 törvény 37/A. §-a Pp. 3. §-ának (2) bekezdésében a kérelemhez kötöttség alapelve alóli kivételnek is tekinthető (A bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van), ez kizárólag a bíróság által az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során meghatározott rendelkezések tartalmára vonatkozatható, azonban a per során lefolytatott bizonyítási eljárás alapját jelentő, a bíróság által eszközölt felhívásokra nem. Ezek a felhívások határozzák meg a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségének kereteit.

A kérelemhez kötöttség alapelve a felek által előadottak és a felajánlott bizonyítás alapján megállapított tényálláshoz kötöttséget is jelenti. Ennek alapját a keresetlevélnek a Pp. 121. § (1) bekezdésének c) pontjában foglaltak képezik, erre vonatkozóan terjeszti elő az alperes ellenkérelmét, és a felek a per során ezen keretek között adják elő további nyilatkozataikat, teszik meg indítványukat. A bíróság a DH 2 törvény 37. §-ának (1) bekezdése alapján abban az esetben is a felülvizsgált elszámolás alapján köteles meghozni az érvénytelenség jogkövetkezményei körében az ítéletet, amennyiben a felek egyike, vagy bármelyike sem tesz e tárgyban tényelőadást.

Ezért a fentiek okán a DH 2 törvény 37/A. § és a Pp. megjelölt rendelkezései között alkotmányosan fel nem oldható normakollízió áll fenn.

A DH 3 törvény 15/A. §-át érintően a bíróság utal arra, hogy mivel ezen rendelkezés miniszteri indokolása azonos a DH 2 törvény 37/A. §-ával, az indokolás szerint pedig a jogalkotói szándék arra irányult, hogy a jogalkalmazó szerv (a bíróságok) számára adjon normatív iránymutatást a jogalkalmazás tekintetében, ezért a bíróság álláspontja szerint e jogszabályi rendelkezés vonatkozásában a fentiek szerint kifejtettekkel azonos okból fennáll a normakollízió.

A bíróság álláspontjának alátámasztására utal az Alaptörvény záró és vegyes rendelkezéseinek 2013. április 1. napjától hatályos 5. pontját értelmező 13/2013. (VI.17.) AB határozatban tett alábbi megállapításra: „Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.” A bíróság ezen megállapításból kiindulva utal azokra a korábbi alkotmánybírói határozatokra, amelyek megítélése szerint megfelelnek a fenti határozatban rögzítetteknek.

Az Alkotmánybíróság 35/1991. (VI. 20.) számú határozatának indokolásában rögzítetten: „A jogállamiság elvéből nem következik, hogy az azonos szintű jogszabályok közötti normakollízió kizárt. Törvényi rendelkezések összeütközése miatt az alkotmányellenesség pusztán az Alkotmány 2. § (1) bekezdése alapján tehát nem állapítható meg akkor sem, ha ez a kollízió nem kívánatos és a törvényhozónak ennek elkerülésére kell törekednie. Az Alkotmány 2. § (1) bekezdése szerint a Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam. A jogállamiság alkotmányos deklarációja azonban tartalmi kérdésekben tovább utal az egyes nevesített alkotmányos elvekre és jogokra. Alkotmányellenesség megállapítására ezért törvényi rendelkezések kollíziója miatt csak akkor kerülhet sor, ha ezen alkotmányos elvek vagy jogok valamelyike megsérül annak folytán, hogy a szabályozás ellentmondása jogszabályértelmezéssel nem oldható fel és ez anyagi alkotmányellenességhez vezet, vagy ha a normaszövegek értelmezhetetlensége valamely konkrét alapjogi sérelmet okoz. Ennek hiányában azonban az azonos szintű normaszövegek lehetséges értelmezési nehézsége, illetőleg az értelmezéstől függő ellentéte, összeütközése önmagában nem jelent alkotmányellenességet.”

Az indítvánnyal érintett rendelkezések és a Pp.-rendelkezések normakollíziója a bíróság álláspontja szerint - a fentiek okán - sérti a peres feleknek az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében biztosított, pártatlan bírósághoz és tisztességes tárgyaláshoz való jogát.

A normavilágosság követelménye kapcsán a bíróság utal arra, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a normavilágosság a jogbiztonság alapvető eleme, „a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság – amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme – megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon „ (26/1992. (IV. 30.)) AB határozat).

A bíróság utal továbbá arra, hogy a jogállamiság egyik elengedhetetlen alkotórésze, ismérve, a jogállamisággal szembeni egyik alapvető követelmény a jogbiztonság, melynek fennállása nélkül nem lehet jogállamról beszélni. A jogbiztonság követelménye – az Alkotmánybíróság 11/1992 (III.5.) számú AB határozatában részletesen kifejtett értelmezés szerint – a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek. A jogállamiság elvének részét képező jogbiztonság követelményét sérti az, ha a jogszabály rendelkezései nem világosak, nem egyértelműen értelmezhetők, és ezzel összefüggésben hatásukat tekintve nem kiszámíthatóak, következésképpen a norma címzettjei számára nem előre láthatóak (normavilágosság elve).

A DH 2 törvény 37/A. §-ában foglaltakkal kapcsolatban kérdésként vetődik fel az elszámolás konkrét mikéntjére vonatkozóan, hogy az (1) bekezdésben mit kell érteni az „e törvényben meghatározott elszámolási szabályok alkalmazásával” szövegrészen, míg a fordulónapot követően teljesített törlesztések elszámolása vonatkozásában mit kell érteni „az erre irányadó szabályok szerint” kitétlen. Ezek pontos értelmezésének az ügy érdemi elbírálása során van jelentősége abban az esetben, ha a szerződés érvénytelensége megállapítható. A rendelkezések – és a további jogszabályi előírások - nem tartalmazzák az idézett szövegrészek egyértelmű meghatározását, annak tartalma a bíróság megítélése szerint nem világos, nem levezethető.

A normavilágosság - normakollízió fennállása folytán is fennálló - sérelmét jelenti továbbá, hogy a rendelkezésekből nem vezethető le, mi a követendő eljárás (az alkalmazandó jogkövetkezmény) abban az esetben, amennyiben a felperes (az ügy ura) az érvénytelenség jogkövetkezményeire irányuló határozott kérelmet – melynek előterjesztésére a DH 2 törvény 37. §-a alapján köteles – előterjeszti, azonban nem a felülvizsgált elszámolás adatai alapján.

A DH 3 törvény 15/A. §-ának (1) bekezdése értelmében az érvénytelenség megállapítása és jogkövetkezményeinek levonása iránti perekben e törvénynek a forintra váltást megállapító szabályait (ezeket a törvény 4. alcíme, 10-13. §-ai tartalmazzák) a felülvizsgált elszámolás (DH 2 törvény 38. § (6) bekezdés) szerint meghatározott, deviza vagy deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésből eredő tartozásának összegére is alkalmazni kell. A 15/A. § (2) bekezdése a 37/A. § (2) bekezdéséhez hasonló, tartalmilag azonos rendelkezést tartalmaz. Mind a 37/A. § (1) és (2) bekezdése, mind a 15/A. § (1) és (2) bekezdése bármely jogkövetkezmény (hatályossá vagy érvényessé nyilvánítás) esetén követendő eljárásra vonatkozik, ugyanakkor a DH 3 törvénybe beiktatott 15/A. § (3) bekezdése egy további rendelkezést is tartalmaz a fogyasztói kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása esetére, amikor úgy rendelkezik, hogy érvényessé nyilvánítás esetén a feleknek a DH 2 törvény alapján teljesített elszámolás eredményeként meghatározott szerződéses jogait és kötelezettségeit e törvény szabályai alapján kell megállapítani. Ezzel összefüggésben az a kérdés merül fel, hogy miként értendő az „e törvény szabályai alapján kell megállapítani” kitétel.

Kérdés továbbá, hogy mivel a miniszteri indokolás szerint ezek a szabályok a bíróság által érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során követendő eljárásra vonatkozó normatív irányutatást tartalmazznak, valamint, hogy az érvényessé nyilvánítást nyilvánvalóan a bíróság végzi, a rendelkezés vajon – a miniszteri indokolást alapul véve - a bíróság számára teremt-e kötelezettséget érvényessé nyilvánítás esetén a felek szerződéses jogai és kötelezettségei megállapítására? A kérdés azért merül fel, mert ezen szerződéses jogok és kötelezettségek meghatározása tekintetében a felülvizsgált elszámolás eredményeként meghatározott szerződéses jogokról és kötelezettségekről van szó, amely elszámolást pedig a pénzügyi intézmények végezték el.

Mindezek miatt a fenti rendelkezések egyik lehetséges értelmezése az, hogy a DH törvények elszámolásra, szerződés-módosulásra és forintosításra vonatkozó rendelkezései az érvényes szerződésekre vonatkoznak, azonban amennyiben a bíróság valamely szerződés érvénytelenségét állapítja meg, és az érvényessé nyilvánítást, mint jogkövetkezményt alkalmazza, akkor az érvényessé nyilvánított szerződés tekintetében a DH 2 és a DH 3 törvények rendelkezései irányadóak. A 15/A. § (1) bekezdésében írtakra figyelemmel azonban, amennyiben bármely szerződés érvénytelenségének megállapítására kerül sor, legyen az egyébként kötelező forintosítás alá eső vagy az alá nem eső szerződés, szükségképpen alkalmazni kell a forintosítás szabályait, vagyis az (1) bekezdés értelmében („e törvény szabályai szerint”, amely azt a törvényt jelenti, amelybe az utóbb elfogadott rendelkezést beillesztették, tehát) a DH 3 törvényben írt időponttal és árfolyamon a fennálló tartozást forintosítani kell (ez az időpont az elszámolás fordulónapja). Ez tehát azt jelenti, hogy hatályossá nyilvánítás esetén a forintosítási szabályok szerint forintosított összeg alapul vételével kell elszámolni, míg érvényessé nyilvánítás esetén a megtörtént forintosításra tekintettel a jövőben a szerződés forintszerződésként marad fenn (akkor is, amennyiben egyébként nem esne a kötelező forintosítás hatálya alá). Amennyiben tehát valamely szerződés érvénytelen volt, az érvénytelenségi ok kiküszöbölését követően a szerződés szükségképpen forint alapú szerződésként élhet tovább. További kérdésként merül fel, hogy a kötelező forintosítás alá nem eső szerződések esetében a bíróság végzi-e el a forintosítást (hiszen a pénzügyi intézmény erre irányuló kötelezettség hiányában azt nem végezte el), és ha igen hogyan, ha nem, akkor pedig miként értendő a jogalkotó által a jogkövetkezmények alkalmazása körében a jogalkalmazó számára előírt normatív tartalom meghatározás. Ezt bonyolítja, hogy a fent már jelzettek szerint a kötelező forintosítással nem érintett szerződések esetében is elfogadásra kerültek forintosítási szabályok.

A fenti értelmezés helyessége esetén további kérdés: egyáltalán van-e helye annak, hogy valamely érvénytelenségi ok fennállása esetén a bíróság bármilyen jogkövetkezményt alkalmazzon akkor, amikor a fent már hivatkozottak szerint a jogalkotó a DH 2 és DH 3 törvényekkel a felmerülő lehetséges érvénytelenségi okokat már mind kiküszöbölte (orvosolta), és ennek alapján a felülvizsgált elszámolás keretében már az elszámolás is megtörtént, amely elszámolás – bár eredetileg csak az árfolyamrés és az egyoldalú kamat-, díj- és költségmódosítás tisztességtelenségének orvoslását célozta – a DH 3 törvény rendelkezéseire tekintettel a devizakockázatot is megosztotta (a jövőre nézve) a szerződő felek között, és a fent kifejtettek szerint az szerződés egyéb módosuló rendelkezéseit is érintette. Ezért és arra is tekintettel kell

tehát a felülvizsgált elszámolást formai és tartalmi szempontból is „kőbe vésettnek”, azaz nem módosíthatónak és nem mellőzhetőnek tekinteni a jogviszony rendezése során, mert egyrészt az elszámolás csak akkor minősül felülvizsgált elszámolásnak, ha azzal szemben a fogyasztó jogorvoslatot nem vett igénybe, vagy az igénybe vehető jogorvoslatokat mind kimerítette, másrészt a DH 2 törvény 37/A.§ és a DH 3 törvény 15/A.§ (1) bekezdése szerint a bíróságnak bármely alkalmazható jogkövetkezmény alkalmazása során a felek fizetési kötelezettségét a felülvizsgált elszámolás adatainak alapul vételével és a DH 2, valamint a DH 3 törvény rendelkezései szerint kell megállapítani? Ez az elszámolás a kötelező forintosítással érintett szerződések tekintetében a forintosítás miatt az árfolyamkockázat megosztását már a fent kifejtettek szerint tartalmazza, míg a kötelező forintosítással nem érintett szerződések esetében a devizakockázattal kapcsolatos probléma kiküszöbölését ugyan nem tartalmazza, azonban a DH 3 törvény 15/A.§ (1) és (3) bekezdésében írtak miatt a DH 3 törvény forintra váltást megállapító szabályait a bíróságnak a felülvizsgált elszámolás szerinti tartozás összegére alkalmazni kell, és ilyenkor az érvényessé nyilvánítás esetén a felek szerződéses jogait és kötelezettségeit is a DH 3 törvény szabályai szerint kell megállapítani. Ebből következően a még folyó perekben tömegesen előforduló, az árfolyamkockázat tisztességtelenségére alapított érvénytelenségi ok esetében is a DH 3 törvényben meghatározott árfolyamon kell a tartozást átváltani, azaz az ott meghatározottak szerint oszlik meg az árfolyamkockázat, attól eltérni nem lehet. Mivel ez a megoldás az adott, és esetlegesen eredendően fennálló érvénytelenségi ok kiküszöbölését a forintosítás előtti időszakra vonatkozóan nem jelenti, csupán az abból eredő sérelmet (az árfolyam alakulása tekintetében éppen fennálló, a fogyasztóra nézve méltánytalan helyzetet) a jövőre nézve szünteti meg, sokkal inkább tekinthető a Ptk. 241.§ § szerinti szerződésmódosítással analóg jogalkotói intézkedésnek. A fogyasztók érvelésének alapjául azonban pontosan az a hivatkozás szolgál, hogy a forintosítás az annak időpontjában fennálló tartozásukat érinti, és nem kezeli a szerződés megkötése és a forintosítás időpontja között általuk érvénytelen szerződési rendelkezés alapján viselt árfolyamkockázatot. Ennek a helyzetnek a megoldására a jogszabály normatív iránymutatást nem ad a bíróságok részére. Miután azonban a bíróságot a jogkövetkezmény levonása során (amely orvosolni lenne hivatott az érvénytelenségi okot) köti a 15/A. §, és annak értelmében a DH 3 törvény egyéb rendelkezései, vagyis csak az ott írt időpontban (elszámolás fordulónapja) és csak az ott írt árfolyamon válthatja át a tartozást, ugyanarra az eredményre juthat, amit a felülvizsgált elszámolás tartalmaz.

Kérdésként merül fel e vonatkozásban, hogy adott-e a bíróság számára az a lehetőség a fennálló tartozás mértékének a felülvizsgált elszámolásban foglalt összegtől történő eltérő meghatározására, például az árfolyamkockázat eltérő megosztására tekintettel, mely eltérő megosztást már a szerződéskötés időpontjától figyelembe vesz, és így az elszámolás fordulónapjára a devizában meghatározott fennálló tartozást eltérő összegben határozza meg, mint amit a pénzügyi intézmény az általa elkészített elszámolásban erre az időpontra (a devizakockázat teljes fogyasztó általi viselését figyelembe véve) meghatározott. Továbbá adott-e a lehetőség, hogy a bíróság az így (eltérően) meghatározott tartozást forintosítsa a DH 3 törvényben meghatározott szabályok szerint, avagy ennek lehetősége kizárt arra tekintettel, hogy a felülvizsgált elszámolás adatait kell alapul venni.

A fenti kérdésekre adott válaszok függvényében lehetséges olyan értelmezés is, hogy a felülvizsgált elszámolás adatainak a DH 2 törvény 37/A.§ (1) bekezdése szerinti alapul vétele csak annyit jelent, hogy az ott rögzítettek szerint történt meg az addigi fogyasztó általi teljesítés, a részteljesítések időpontja és összege tekintetében kell az elszámolást alapul venni, az a megállapított érvénytelenségi okokra tekintettel a bíróság által helyesnek vélt jogkövetkezmény alkalmazása során csak kiindulási alapul kell szolgálgjon, az módosítható (például ha a bíróság az árfolyamkockázatot másképp osztaná meg).

A bíróság megítélése szerint mindezek a többféle értelmezésre lehetőséget adó rendelkezések a normavilágosság elvének sérelmén keresztül sértik a jogállamiság elvét.

A fentiekre tekintettel a bíróság a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

A végzés elleni külön fellebbezési jog kizárása a Pp. 155/B. § (4) bekezdésén alapul.

Budapest, 2016. március 30.

Dr. Kis Tamás sk.
bíró

